ÉJJELI ŐRJÁRAT

Színház az egész

DARIDA VERONIKA

DEMIAN JÓZSEF MAGÁVAL RAGADÓ ÉJSZAKAI KÖRTÁNCÁBAN ÉLET ÉS ÁLOM, VALÓSÁG ÉS KÉPZELET FONÓDIK ÖSSZE.

„Színház az egész világ. És színész benne minden férfi és nő. Fellép s lelép; s mindenkire sok szerep vár" – erről az életünket meghatározó teatralitásról szól Josef Demian (Demian József) új filmje, mely egy színtársulat egyetlen éjszakájának története. Az 1941-ben Nagyváradon született operatőr és rendező filmes munkássága a hatvanas években indult (legismertebb rendezései: *Egy leány könnye, Kölyök, Szivárvány buborékok*), majd mivel szembekerült a rendszerrel, a nyolcvanas évek közepén elhagyta Romániát és Ausztráliában telepedett le. Ezt követően főleg dokumentumfilmeket rendezett, így a 2021-es *Éjjeli őrjárat* a nyolcvanéves alkotó játékfilmes visszatérésének is tekinthető.

A filmbeli színtársulat által játszott *Őrjárat (Rondul, Nightwatch, La Ronde)* című előadásra utalva, melynek egy körtánc jelenetét a film vége felé láthatjuk, az addigi rövid történetek valóban körbe érnek. A film első mondata – „Jöjjenek a színészek!" – a film végén kontextusba (vagy pontosabban: színpadra) kerül, és a színházi rendező által kimondva elismétlődik. Habár látszólag alig összefüggő epizódok során jutunk el a tényleges színházig, de addig is dramaturgiailag megszerkesztett, színpadszerűen előadott jelenetek követik egymást, váratlan fordulatokkal és megoldásokkal, gördülékeny párbeszédekkel és nagymonológokkal. Mindezt valóban remek, román és magyar színészek közös játékában. Az általuk megjelenített kis éji történetek egyszerre profánok, groteszkek, meglepők, elgondolkodtatók, komikusak és tragikusak. Megvan bennük a schnitzleri *Körtánc* (saját korában botrányos) provokatív erotikája, ahogy Rembrandt *Éjjeli őrjárat*ának enigmatikussága is. Élet és álom, valóság és képzelet összefonódik ezeken az onirikus színpadokon.

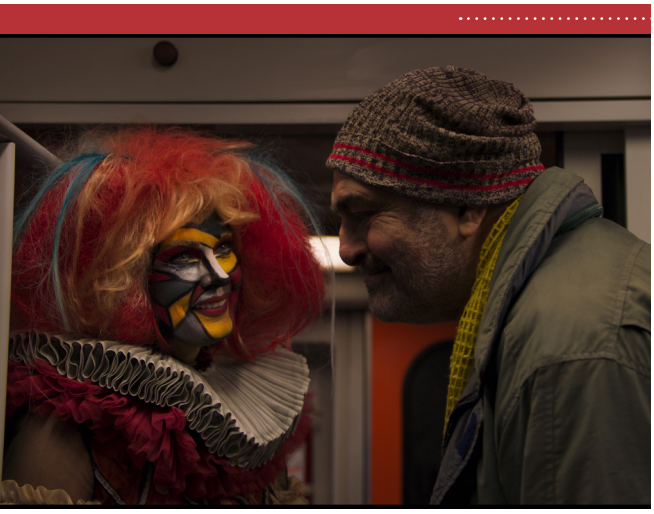

„A vágy és a halál terében"
(Manuela Hărăbor és Laurențiu Damian)

Mi az, amit a filmszínházban láthatunk? Önmagát a saját férjétől megtagadó örömlányt, aki színésznőnek adja ki magát, álszereplőkkel megrendezett ünnepi vacsorát, az éjszakai vonaton egy bohóclány és egy hajléktalan találkozását, afrikai menekülteket egy éjszakára vendégül látó híres színészt, egy rendőri hatalommal való visszaélés történetét, egy bizarr betörést, egy asszisztált öngyilkosságot... A jeleneteket az ismétlődő főcímzene (zeneszerző: Demián-Józsa Erika) választja el, miközben a kamera a kihalt város képeit mutatja. Mígnem elérünk a színház épületébe, ahol a még üres színpadon folyik a főpróba, nézőközönség nélkül, a másnapi bemutató előtt. Egy véletlen folytán azonban a színház öltözőit hamarabb bezárják, az épület beriaszt, és a színes jelmezbe bújt színészek hirtelen az utcán találják magukat: ezért iratok, pénz és mobiltelefon nélkül, többnyire egyedül, a körülményeknek kiszolgáltatottan indulnak haza. Valójában itt kezdődik a film története, ekkor kapunk választ a korábbi szereplők szokatlan öltözetére. A lezárás jelenti a kezdetet, minden körbe ér.

Az *Éjjeli őrjárat* fő témája a színész és az általa játszott karakter közötti talányos és intim kapcsolat. A jelmezes színész nem lehet teljesen önmaga, nem tud kilépni szerepéből, ahogy nézői (az éjszakai utcákon és tereken lézengők, vagy a moziban ülők) is mást látnak benne. A színészekkel lejátszódó valódi történések ugyanakkor radikálisan kihatnak a másnapra tervezett előadásra, valószínűleg ellehetetlenítve azt. De mindez már túlmutat azon az éjszakán, ami a film keretét jelenti, és ami minket is magába zár.

„In girum imus nocte et consumimur igni" – magyarra fordítva az ismert római palindrom jelentése (melyet egy kései filmcímében Guy Debord is felidéz): „Körbejárunk éjjel és felemésztődünk a tűzben". Az éjszakai térben – a vágy és a halál terében – bolyongó szereplők ezt a színpadias sorsszerűséget: az eleve elrendelt végzetet vagy a váratlan felismerésekhez vezető véletlenszerűséget képviselik.

„Mindenkinek megvan a maga éjszakája" – mondja a film színházi rendezőt alakító főszereplője, zárszó helyett. Hozzátehetjük, hogy valamennyien el is vesznek ebben az éjszakában. „Lost in the night" – olvashatjuk a stáblistán (a „Cast" helyett). És a színészek természetesen nem jönnek ki meghajolni.

•

Éjjeli őrjárat (Rondul de noapte) – magyar-román, 2020. Rendezte, írta, kép: **Demian József**. Zene: **Demian Józsa Erika**. Látvány: **Damokos Csaba**. Szereplők: **Ilinca Hărnuț** (Margareta), **Mátrai László** (Matei, a rendező), **Ada Condeescu** (Cara), **Bogdán Zsolt** (Sebi), **Manuela Hărăbor** (Flora), **Laurențiu Damian** (A hobó), **Razvăn Vasilescu** (Bebe), **Ioachim Cioban** (Guțu), Sara **Budrala** (Carmina). Gyártó: **Mandragora & Iadasarecasa**. Forgalmazó: **Matrix Film**. 113 perc.